

Bezzeg a mi időnkben...

Tallózás hajdani folyóiratokban 4. rész

A magam mentségére

Bocsánatkéréssel kell kezdenem: elnézést kérek minden olvasótól, amiért gyermekkori emlékeimmel fogom traktálni. Három mentő indokom van. Az egyik: legféltettebb kincsemet tárom most Önök elé. 54 éve őrzöm. Bár kissé megviselt, túlélte iskolás koromat, munkahelyváltásaimat, költözéseimet. Most olvastam végig – ki tudja hányadszor. Még mindig a hatása alatt vagyok, amikor ezeket a sorokat pötyögtem a számítógép billentyűzeten. A második: ez a lapszám éventedekre eldöntötte érdeklődési körömet (ma úgy mondanák, a hobbimat). A harmadik: ez a lap sürítve tartalmazza Magyarországot valaha volt legnagyobb, és – sajnos – bizonyára megismételhetetlen sikerét.

Az eltűnt idő nyomában (1952)

1952 a szocialista átalakulás legnehezebb éve közé tartozott. A fordulat éve (1948) után, amikor a háborús veszteségeket némileg kiheverve épp kezdett a gazdaság talpra állni, az államosítás és a tévesztés ismét visszavetette. A szovjet fegyverek árnyékában tombolt „Sztálin legjobb tanítványa”, Rákosi „apánk” személyi kultusza. Az „osztályellenességet” megsemmisítette, az ellenséget már a Párt soraiban kereste (és találta), s messze túlligelte a szovjetek elvárásait.

12 éves voltam akkor, mindebből csak annyit észleltem, hogy szegények vagyunk. De ez természetesnek tűnt, hisz mindenki az volt. Ebben az évben a Balaton felső csücskénél fekvő, Fűzfőgyártelep nevű, különleges településen nyaraltam.

A Telep a hegyoldalba, egy erdőbe épült, a főútról láthatatlan volt. (Az ott lakók csak így emlegették: a Telepen lakom.) Évszázados tölgyek rejtették, kerítés vette körül, s két, szigorúan őrzött kapun át lehetett megközelíteni. A két világháború között építették – úgy emlékszem, külföldi – tulajdonosai. Két gyára volt, a Papírgyár és a Nitrokémia. Mindkettőt újabb magas kerítés övezte, portájukon csak igazolvánnyal lehetett belépni. A papírgyár volt a kisebb, a „legális”. A Nitrokémiát titok lengte körül. Dolgozói közül soha, senki nem beszélt arról, mit is gyártanak. Vékony kéménye sárga füstöt pált, amely leült völgyben, és jellegzetes mandulaszaggal töltötte be a környéket. Időnként a hegyek

közül világító rakéták röppentek a levegőbe. Csak később tudtam meg, hogy a hegy gyomra löszgyárat rejt. (Ma is. A Papírgyárat kis híján elsodorta a rendszerváltás, de egy külföldi tőkés megmentette.)

Számomra a Telep maga volt a csoda. Emeletes házakból állt az egész, a hegyoldalba telepített gyárak munkásai laktak benne, egy-két szobás, minimális bérű lakásokban. Ekkor láttam először központi fűtést és vízöblítéses vécét. A házakat „levegősen” helyezték el, kis ligetek vették körül. A háborús időkre emlékeztető három hatalmas bunker, amely képes volt befogadni a Telep minden lakóját. Az utcasarkokon vasajtajú, betonfalú, szűk kémlelőnyílásokkal ellátott, kétszemélyes menedékek álltak – légi veszély idejére.

Bár 1948-ban államosították az üzemeket, az egykori „kapitalisták” szemléletmódjáról tanuskodtak az akkor még tönkre nem tett szociális és kulturális létesítmények (és maradványaik). A papírgyárral szemközt játszótér építettek. Közepén egy kis medencében lehetett fürödni, ülförgő, hajó- és láncohinta, csúszda és homokozó szolgálta a gyerekeket. A kismamák a padokon ülve vigyázták a kicsinyeiket.

Három vagy négy teniszpályán fociztunk (az „úri” sport” kihalt már), egy dombtetőn árválkodott az elhagyott kuglipálya. A Telep központjában állt a kultúrház, benne mozi, színházterem, könyvtár, a számomra akkor még ismeretlen, hatalmasnak tűnő áruház és a „kantin”. (Az éttermet nevezték így.) Nagyon nagy élmény volt a könyvtár gazdag újság- és folyóirat-kínálata. Napi programom volt, hogy a nyitástól ebédig olvastam. Azt hiszem, ekkor és itt váltam olvasó emberré. (Tavaly voltam ott. A játszótér, a sportpályák eltűntek, a kantin lerobbant, a művelődési ház összezsugorodott. A házak ugyanolyanok, mint 50 éve, az erdő még most is rejti őket, de kedvencemet, az összenőtt ikerfát már nem találtam. A bunkerekből raktárak lettek, a betonmenedékek eltűntek. De azért most is hangulatos, szép lakóhely. A természet azzá teszi.)

Rokonaim a papírgyárban dolgoztak. Építéskor jött ide egyik kalandvágyó unokagyám, a család „fekete báránya” – kubi-kosnak. Aztán gyári segédmunkás lett, megnősült. A közeli faluban, Litéren egy kis „tündérpalotát” épített a pusztai hegyoldalba, kertje a fenyvesre nyílt. Két kezével

bányászta ki a köveket, a murvát (a sódert nevezték így), ásott egy 15 méteres, tiszta, iható vizű kutat. Ez a házikó lett a bázisa tágabb családjának: lassanként mindenki odaköltözött a faluba. 1952-ben már papírgépvezető volt és sztahanovista. (Tudják-e még, mi volt az? Élmunkás. Büszkén nézegettem arcképét – másik nagybátyámmal és másokkal együtt – egy hatalmas tablón a gyár kapuja előtt.) Otthon méhészete, műhelye, légpuskája, két, világháborúból visszamaradt motorkerékpárja is volt – egy 125-ös Sachs és egy 250-es Triumph – egyedül neki a faluban. Mág csodálattal emlékezem rá.

Ebbe a faluba jártam át a Gyártelepről a hegyen át látogatóba, s itt hallottam szinte óránként egy izgatott hangot a rádióban (detektoros készülék hálózta be az egész lakást), amint számomra ismeretlen neveket emleget; kiabál, lelkesedik. És szinte mindennap elhangzott a magyar himnusz. Műsorát még szignál vezette be. Ezután már keresni kezdtem műsorát „otthon”, a Telepen is. És rövidesen én is lelkesedtem, kiabáltam, örültem. Így ismerkedtem meg az olimpia fogalmával, *Szepesi György* és *Gulyás Gyula* nevével. Ők voltak a Magyar Rádió kiküldött tudósítói a helsinki olimpián. (Gulyás Gyula rég halott, fia, *László* a tévé sportriportere, Szepesit, az élő legendát épp most sározza be egy „idegenbe szakadt”, volt hazánkfia, aki a nehéz időkben bécsi kényelméből szemlélte kis hazánk viszontagságait, és a rendszerváltás óta osztja igazságait – ugyancsak Bécsből.)

Ekkor ébredtem rá, hogy a sport nem azonos a szarvasi futballal, Kerekes Pistával és Bélával, Lötével, Sznagyik Bubival és a többiekkel. Akkor még nem tudtam: számomra sors- és jellemformáló heteket éltem át.

Béke és Szabadság

címlap

Képes hetilap volt. Meglátam az újságárusnál. „Olimpiai különszám”, állt a címlapján, rajta egy fiatal férfi: *Papp László*, aki éppen megköszöni azt a meleg fogadtatást, amellyel a hatalmas tömeg fogadta a pályaudvaron az olimpiai csapatot. Megkérdeztem, mennyibe kerül az újság. – 1.50-be – szólt a válasz. Volt két forintom – fagyalatra kaptam –, megvettem, s még maradt egy gömb fagyalatra pénzem. Életem első folyóirat-vásárlása volt. A bibliám lett. *Etussal*, a szomszéd kislánnyal azt játszottuk, ki ismer fel többet a sportolók közül. Minden sorát kívülről tudtam, minden képe ma is a szemem előtt van, s ma is tudom a 16 arany-, 12 ezüst- és 16 bronzéremt nyert sportoló nevét, fiatalkori arcukat ma is ismerem.

Ebből tanultam meg a későbbi aranycsapat névsorát, ismertem meg arcukat, miután olimpiai bajnokságot nyertek; itt lettem szerelmes a pici és gyönyörű *Korondi Margit* olimpiai bajnok tornásznőbe (sajnos nem tudom, mi lett vagy mi van vele), csodáltam meg az ugyancsak gyönyörű *Székely Évát*, a 200 mell olimpiai bajnokát, a pillangózás „feltalálóját”, és csak azért nem szerettem bele, mert *Gyarmati Dezső*, olimpiai bajnok vízilabdázó volt a férje. (Nekem ők voltak az „álompár”, bár később elváltak. Lányuk, *Andrea* is sikeres úszó, „majdnem” olimpiai bajnok lett. Róla írta édesanyja szállóigévé vált mondatát: Sírni csak a győztesnek szabad. Most orvosként dolgozik.) És hát „Papplaci” nevét is itt hallottam először, pedig ő már Londonban is olimpiai bajnok volt. (Aztán még Melbourne-ben is. Ő volt az első magyar profi boksizó. Csak azért nem lett világbajnok, mert politikai megmondásból megfosztották a világbajnoki címért való mérkőzés lehetőségétől. A közelmúltban hunyt el.)

Most jön a balhorog! Papp Laci az elődöntőben találkozott a hatalmas termetű, amerikai néger Webbel. Ezzel a legendás balhoroggal ütötte ki.

Jövő héten az olimpiával folytatjuk: **Kutas Ferenc**